

İNGİLTERE'DE HALK KÜTÜPHANELERİ

Muhteşem ALEVCAN
Millî Kütüphane Uzmanlarından

İngiltere'deki halk kütüphaneleri ve onların çalışma tarzlarına girmeden evvel diğer kütüphane tiplerine kısaca temas edelim : Bunları esas olarak 3 grupta toplayabiliriz :

- 1- Millî Kütüphaneler.
- 2- Üniversite Kütüphaneleri.
- 3- Hususî Kütüphaneler.

1- *Millî Kütüphaneler* : Bizde ve diğer memleketlerde olduğu gibi devlet parası ile çalışan resmî kütüphanelerdir. Halen İngiltere'de üç millî kütüphane vardır. Her üçü de kuruluş itibariyle millî kütüphane değildir. Sonradan birer devlet müessesesi haline gelmişlerdir. Bu kütüphaneler derleme kanunundan istifade ederler. Millî kütüphanelerden en meşhuru, içinde müzesi de bulunan "*British Museum*" dur. Bu kütüphanenin temelini *Sir Hans Slaone* isminde bir fizisyenin 1753 senesinde yani bundan iki asır evvel halkın istifadesi için bağışladığı kitaplar teşkil eder. Sonradan millî kütüphane olan *British Museum* da şimdi 5 milyon kitap, mecmua, yüz bin el yazması vardır.

National Library of Scotland : Edinburg'daki İskoç Millî Kütüphanesi 1709 senesinde Üniversite Kütüphanesi olarak kurulmuş ve 1925 de Millî Kütüphane olmuştur. Burada 1.000.000 u aşan kitap ve broşür, 8,000 el yazması vardır.

National Library of Wales : Üçüncü kütüphane Wales'dedir. 1909 da Aberystwyth şehrinde açılmıştır. Burada bilhassa Celtic ve Welsh dilinde yazılmış, 1.000.000 kitap ve 3.500.000 doküman bulunmaktadır.

2- *Üniversite Kütüphanelerine gelince* : Her yerde olduğu gibi üniversitelerin birer umumi kütüphanesi ve ayrıca seminer kütüp-

* 23 Ocak 1953 de Millî Kütüphane'de verilen konferansın metni.

haneleri bulunmaktadır. İngiltere’de Üniversite kütüphaneleri ehemmiyet itibariyle millî kütüphanelerden sonra gelirler. Hattâ *Oxford Üniversite Kütüphanesi* kuruluş itibariyle bir Millî Kütüphanedir. Sonradan Üniversite kütüphanesi olan bu kütüphane, ikinci büyük üniversite kütüphanesi olan *Cambridge Kütüphanesi* ile derleme kanunundan istifade etmektedir. Dünyaca meşhur bu iki üniversite kütüphanesinden başka Londra’daki 3 üniversite kütüphanesini, (Londra’da 3 üniversite vardır), Aberdeen, Glasgow, Edinburgh, Manchester, Liverpool v.s. üniversite kütüphanelerini şayabiliriz.

3- *Special Libraries*: Kelimenin asıl manası “hususî” olmakla beraber tam bir karşılığı değildir. Bu tip kütüphanelerde muayyen mevzuda kitaplar bulunduğundan “hususî” adını almakta ve değişik mahiyet arz etmektedir.

Yarı resmî olan, hem millî, hem de halk kütüphanesi olarak kabul edilebilen bu tip kütüphanelere tipik misal olarak Londra’daki bir iki kütüphaneyi alabiliriz:

1- *The Library of the Victoria and Albert Museum*: Burası sanat müzesinin kütüphanesidir. Güzel sanatlara ait 200.000 kitap, 250.000 resim ve mecmua burada okuyucunun istifadesine açıktır.

2- *The Library of Science Museum*: İlim Müzesi Kütüphanesi. Burada tıp kitapları müstesna, bütün ilim kollarını ihtiva eden 300 bin cilt eser vardır.

3- *The Patent Office Library*: İhtira beratı kütüphanesidir ki bizde bu tip bir kütüphane yoktur. Bu yarı resmî kütüphanelerden başka, cemiyet, vekâlet ve şahısların halka açtığı kütüphaneler de buna dahildir. Bu bahsi bitirmeden John Roylands Kütüphanesinden bahsetmeden geçemeyeceğim:

1888 senesinde Manchesterli bir fabrikatör ve tüccar olan Mr. Raylands ölünce genç karısı Mrs. Augustina Raylands kocasının hâtırasına izafeten 1890 da bir kütüphane yaptırmaya karar verir ve binanın plânı ile bizzat kendisi meşgul olarak halkın faydalanması için üniversiteden uzak bir yerde tamamen mermerden bir kütüphane yaptırır. İnşası on sene süren bu kütüphane 1900 senesinde halka açılmıştır; bu on sene zarfında Mrs. Raylands tarih, felsefe ve teolojiye ait meşhur koleksiyonları kocasının kıymetli elyazmalarına ilâve ederek

zengin bir kütüphane hazırlamıştır. Şimdi büyük bir kıymet taşıyan bu kütüphanede birçok elyazmaları, Gutenberg basımları, küfi yazı ile Kur'an v. s., hatta üzeri elmas ve pırlantalarla işli milyonlar değerinde dinî kitaplar (kimisi tek nüshadır) bulunmaktadır. Kütüphanenin geniş salonunun bir tarafında Mr. Raylands'ın diğer tarafında Mrs. Raylands'ın mermerden heykelleri gözükmektedir. Mrs. Rayland bu kütüphaneyi açtıktan iki sene sonra ölmüştür. Harb esnasında bütün isteklere rağmen bu kütüphanenin müdürü hiçbir kitabı kütüphaneden dışarıya çıkarmamış ve burada dinî kitaplar bulunduğundan dolayı Allahın burayı muhafaza edeceğini söylemiştir. Hakikatte de büyük zarara uğriyan Manchester şehrinde bu binanın üstüne bir tek bomba düşmemiştir.

Umumi olarak belli başlı kütüphane çeşitleri hakkında bir girişten sonra asıl mevzuumuza artık geçebiliriz :

İngiltere'de halk kütüphanelerinin temeli 1850 senesinde çıkan bir kanunla atılmıştır. Halk kütüphaneleri mahalli idarelere bağlı, halkın parası ile yine halka hizmet eden kütüphanelerdir. Bugün adetleri 23.000 i aşan halk kütüphanelerinde her sene 300.000.000 kitap, 12.000.000 okuyucu tarafından devredilerek okunmaktadır. -Bu yekûna hasta, hapis ve kör okyucular da dahildir.

Halk kütüphanesinin gayesi nedir ? Bu kütüphanelerin gayesi her tip meslek ve kabiliyette insanlara hizmet etmek, okumayı teşvik etmek, sevdirmek ve okuyucuların umumî bilgi ve görüşlerini artırmak, bilmedikleri daha bir çok mevzular üzerinde çalışmalarına yardım etmek.

Bu gayeleri tahakkuk ettirmek için kütüphane dahilinde dört kol halinde çalışılmaktadır :

- 1- İare Kütüphanesi.
- 2- Müracaat Kütüphanesi.
- 3- Müzik Kütüphanesi.
- 4- Çocuk Kütüphanesi.

1- *İare Kütüphanesi* : Okuyucuya evinde okumak üzere her cins kitap veren koldur. Burada her konuda kitap ve bilhassa yeni yayınlar vardır. Kütüphanede romanlar hariç bütün kitaplar *Dewey* sistemine göre raflara sıralanmıştır. Romanlar ise muharrirlerin soy adlarına göre sıralanır. Aynı muharririn muhtelif eserleri

bir araya geldiği takdirde, her hangi bir karışıklığa meydana vermemek için bu kitaplar kendi aralarında alfabetik sıraya sokulur.

İare kütüphanesinden istifade edebilmek için okuyucunun kendi bölgesindeki kütüphaneye üye olması şarttır. (Bu da seçim defterleri ile takip edilir). 16 yaşından itibaren herkes buraya üye olabilir. Yalnız 21 yaşına kadar okuyucunun üyelik kayıtnamesini velisi, hocası veya âmiri imzalar. Üye olan her okuyucuya ekseriya üç kitap alma kartı verilir. Bunlar cep şeklinde olup, taahhütname ile birlikte iki senede bir değiştirilir. Bu kartlardan ikisi roman ve biri de romandan hariç kitaplar için kullanılır. Okuyucu roman kartı ile başka kitapları alabilir, fakat romandan başka kitaplar için kullanılan kartla roman alamaz. Bu miktar kütüphanelerin üye çokluğuna göre tesbit edilir. Okuyucuların roman kartı ile daha çok ilmî mahiyette kitapları almalarına müsaade edilmesinin sebebi onları daha değişik mevzularda kitaplar okumak için teşvikten ileri gelmektedir. Geniş kültür merkezlerindeki kütüphanelerde bu hususta pek korku yoktur. Birçok yerlerde okuyucuların %80 veya 90 1 roman okumakta; ilmi mahiyeti taşıyan kitaplar ise %10 derecesinde okunmaktadır. Buna mani olmak için bazı kütüphanelerde romanlarla romandan başka kitapları ayrı ayrı köşelere değil, bir bölmeye roman, diğer bölmeye ilmî kitapları koymakla iki türlü fayda temin etmişlerdir:

1- Roman okuyucularının çokluğu dolayısıyla kalabalığın bir yerde toplanmasına mani olmak.

2- Romanları ararken araya sokulmuş kitapları da gözden geçirecek okuyucuya o tip kitapları da okuma hevesini vermek.

Kütüphaneciler böyle bir tertipten çok fayda görmüşlerdir. İare kütüphanesine giren okuyucu her istediği kitabı raftan alır, damgalattırmak üzere nal şeklinde bir masa ortasında çalışan irae servisi memuruna getirir. Kitapla beraber elindeki kitap kartlarından birini verir. Memur 15 gün sonraki tarihi kitabın cilt ara kapağına daha evvel yapıştırılmış olan kâğıdın üzerine damgalar. Kitabın içinden fişini çıkarır, okuyucunun kartı ile beraber daha sonra tasnif edilmek üzere saklar. Okuyucu kitabı 15 gün zarfında getirmezse her geçen gün için bir miktar para alınır. Okuyucu telefonla, mektupla ve bizzat kendi gelerek kitap müddetini uzatabilir. Bu müddeti uzatma işi o kitabı bir başkasının isteyip istemeyişine bağlıdır. Herhangi bir

sebepten okuyucunun istediği kitap o anda kütüphanede bulunmadığı takdirde okuyucu önceden isteme fişi doldurur.

Önceden isteme iki yoldan yapılır:

- 1- Doğrudan doğruya okuyucunun bir kütüphaneden istemesi.
- 2- Başka bir kütüphane vasıtasıyla önceden isteme.

Doğrudan doğruya isteme : Okuyucu bir önceden isteme fişi doldurur. Bu fiş A. B. C. D. diye dört kısımdan fakat zımbalanmış iki parçadan müteşekkildir. Okuyucu A'ya kitabın adını, eğer biliyorsa basıldığı tarihi ve naşiri yazar. Altına imzasını ve telefon numarasını koyar. B kısmına ise muharririn, soyadı ve kitabın adı yazılır. C kısmında okuyucu kendi adresini bütün teferruatıyla doldurur. Bu fişin D kısmı ise kütüphanecinin dolduracağı kısımdır. Bu fişi dolduran okuyucu, kitabı alması için kendisine haber verileceğinden, posta parasını da peşinen verir. Okuyucunun istediği kitap kütüphanede varsa ve o anda başka bir okuyucuda bulunuyorsa bu fiş direkt isteme fişidir. Eğer kitap, başka bir kütüphaneden getirilecekse o zaman bu isteme fişi indirekt olur ve bir formaliteye uyularak başka bir kütüphaneden istenir. Bu isteme işi şu şekilde yapılır :

- 1- Bir merkezden idare edilen birkaç şube arasındaki isteme.
- 2- Millî merkez teşkilâtının yardımıyla diğer kütüphanelerden isteme,

1- Birçok halk kütüphaneleri bir merkezden idare edilen birkaç şubeden ibarettir. Bu miktar bazen çoğalır. Meselâ; *Manchester Halk Kütüphaneleri* merkeze bağlı 34 şubeden ibarettir. Londra'daki *Westminster Kütüphaneleri* bir merkeze bağlı olmak üzere 6 şubeden ibarettir.

Okuyucunun istediği bir kitabın öteki şubelerden birinde bulunması, işi kolaylaştırmış olur. Her şube akşam üstü okuyucunun önceden isteme fişini mütemmim malûmatla merkeze yollar. Merkezde bir toplu katalog bulunduğundan burada kitabın hangi şubede olduğu tesbit edilir ve hemen teksirli bir liste yapılarak ertesi sabah kütüphanecilerin eline geçecek şekilde bütün şubelerine yollanır. Sabahleyin bu işle meşgul olan kütüphaneci gelen kitap listelerine göre kitapları bulur veya okuyucuda ise dönüş tarihlerini tesbit eder, en geç saat 11 de bu kitabı isteyen kütüphaneye telefonla neticeyi bildirir. Kütüphanede hazır olan kitaplar o gün bir odacı tarafından

aldırılır, okuyucunun elindeki kitaplar ise, geldiği zaman hemen isteyen kütüphaneye gönderilir.

Okuyucunun arzu ettiği kitap şube ve merkezlerden hiç birinde yoksa ya alınır ve kütüphaneye maledilir veya “*Millî Merkez Teşkilâtı*” vasıtasıyla İngiltere’nin herhangi bir yerindeki kütüphaneden temin edilir. İstenilen kitap temin edildiği zaman okuyucu tarafından evvelce doldurulmuş olan isteme fişindeki adresli parça kendisine gönderilerek kitabı almak üzere bir hafta içinde müracaatı bildirilir. Diğer parçaya aynı tarih yazılarak kitapla beraber iare servisinde alfabetik olarak sıralanır. Müddeti geçiren okuyucu hakkını kaybetmiş sayılır.

İare kütüphaneleri yalnız bizzat gelenlere değil herhangi bir sebepten gelemeyen okuyuculara da kitap verir; Uzak mesafelere ekseriya otobüsten bozma seyyar kütüphanelerle gidilir. Kitaplar muayyen zamanlarda merkezce değiştirilerek okuyucuların en son neşriyatı takip etmeleri temin edilir. Bu seyyar kütüphaneler her gün bir başka bölgeyi dolaşarak yine 15 gün sonra aynı bölgeye gelir.

Bir de hasta ve mahpuslara kitap verme işi vardır. Her hastahane ve hapishanenin kendine mahsus kütüphanesi olmakla beraber bunlar yine halk kütüphanelerinin yardımına muhtaçtırlar. Yalnız, hastahanelerin kitapları ayrı saklanır ve sık sık dezenfekte edilir.

Halk kütüphaneleri daha ziyade kitap alıp verme işleri ile meşgul olduklarından, satınalma ve fiş çıkarma işi merkezden yapılır ve kitaplar fişleri çıkmış, numaralanmış olarak buraya gelir.

Okuyucuların istediklerini cevaplandırabilmek için iare kütüphanesi memurları tarafından sabahları saat 9.30 da yarım saat hep beraber raflardaki kitaplar düzeltilir, bir gün evvelden kalmış kartlar sıraya konur ve saat 10 da kütüphane halka açılır. Halk kütüphanesinin iare kısmı geniş, aydınlık bir salondan ve ayrıca balkon şeklinde bir kısımdan ibarettir. Bu salon ışığını ekseriya tepeden alır. Bu hususta bilhassa dikkatli davranan kütüphaneciler salona koydukları kitap raflarının ışığa mâni olmamasına dikkat ederler.

Salonda bir müracaat memuru vardır, bunun vazifesi okuyucunun kitap aramasına yardım etmek, depoda bulunan kitapları okuyucuya getirmek, önceden isteme fişlerini toplamak veya kütüphanede bulunmayan ve okuyucunun arzu ettiği kitapları tesbit etmek, hemen yakınında bulunan alfabetik ve sistematik kataloglardan okuyucunun

istifadesini temin etmektir. Bundan başka bu memur kütüphanede bulunmayan kitapların, kataloglara bakarak öteki şubelerde olup olmadığını tesbit eder ve eğer herhangi bir şekilde isteme fişine yanlış yazılmış kısımlar varsa onları düzeltir, öteki şubelerde bulunmayan kitaplar için de matbu kataloglara bakarak kitabın basıldığı tarihi ve neşirini bulur, sonraki çalışmaları böylece kolaylaştır.

Şef durumunda olan bir iare kütüphanecisi kütüphanesinin daima faal olmasını arzu ettiğinden dört esaslı kaideye bilhassa riayet eder. Bu basit kaidelere dikkat ve ihtimam gösterdiği takdirde kütüphanenin tanzimi ve çalışması katıyen bozulmaz :

1- Kütüphanedeki kitap mevcudu daima kütüphanenin çalışmasına kifayet ve okuyucuyu yeteri derecede tatmin edecek şekilde olmalıdır. Fakat birçok okuyucu tarafından istenecek diye kitap adedini çoğaltmak ve herhangi bir kitabı almak da doğru değildir. Buna mukabil bir kişi de istemiş olsa kıymet ifade eden bir kitabı mümkünse hemen kütüphaneye maletmek,

2- Son neşriyatı takip ederek kitapları daima yenilemek ve okuyucunun en kısa zamanda yeni kitaplardan istifadesini sağlamak.

3- Çok okunmayan ve kıymetini kaybetmiş kitapları hemen depolara kaldırmak.

4- Kütüphanede tecrübeli ve bilgili kütüphaneciler çalıştırmak.

Halk kütüphaneleri mümkün olduğu kadar bir merkezden idare edilir. Bu kütüphanelerde kullanılmayan kitaplar mevzularına göre muayyen kütüphanelerde stok edilir. Yani "güzel sanatlara ait" basım tarihi eski olan kitabı istiyen bir okuyucuya bu kitabı Chelsea Kütüphanesinde; felsefî kitapları "Westminster Kütüphanelerinde" bulabileceği bildirilir. Bir de "Merkez Büro" vardır ki muhitlerinde bulunan kütüphaneler tarafından kabul edilmeyen kitaplar bu merkez büroya teslim edilir. Burada listeler halinde kitapların isimleri teksir edilerek kütüphanelere gönderilir ve böylece o kitapları arzu eden kütüphaneye "Merkez Büro" tarafından devredilir. Böylece bir muhitte lüzumlu görülmeyen kitaptan, başka bir kütüphane faydalanır.

2- *Müracaat kütüphaneleri* : Müracaat kütüphanesi, halk kütüphanesinin bir parçasıdır. Burada bulunan kitaplardan okuyucular kütüphane dahilinde istifade edebilir. İrae kütüphanesinin aksine stokları mütemadiyen değişir. Halk müracaat kütüphaneleri ekseriya ufak çaptadırlar. Burada daha ziyade günlük hayatta faydası olan

kitaplar, gazeteler, mecmualar, ansiklopediler, lûgatlar her türlü rehberler, almanaklar, popüler mahiyette havadisler veren broşürler, haritalar, devlet neşriyatı, parlamento müzakereleri, plânlar, senelik raporlar vesaire bulunur. Ayrıca müracaat kütüphanesi devamlı bir çalışma yapacak, tez hazırlayacak kimselerin de çalışma yeridir. Müracaat kütüphanesine telefonla sualler sorulabilir ve bunlar en geç bir gün zarfında cevaplandırılır. Bu sualler arasında herhangi bir şirketin, şahsın, cemiyetin adresi, telefon numarası, ismi değişmiş olan bir sokağın eski veya yeni adı gibi bize biraz garip gelenleri de vardır. Hattâ herhangi bir sahil şehrinde yazı geçirecek kimse gitmeden evvel kiraladığı yahut tuttuğu otelin veya evin yerini, numarasını bütün teferruatıyla bu kütüphaneden öğrenebilir. Yazı nerede geçireceğine karar vermemişse o zaman yine aynı kütüphanede en son çıkan tatil rehberlerini karıştırarak bir karara varır. Bütün bunlardan başka her müracaat kütüphanesinde, bunun bulunduğu bölgeye ait kıymetli arşivler vardır.

3- *Müzik kütüphaneleri* : Bu kütüphaneler notalar ve plâklar olmak üzere iki kısımda mütalâa edilir. Notalar ya ufak kitap şeklinde "score" dedikleri tarzda veya tek sahifelik notalar halindedir. Bunlar kitap muamelesi görürler ve okuyucuya iare kütüphanesinden de verilebilirler. Ekseriya okuyucu müzik kütüphanesi için de bir ayrı karta mukabil en çok 6 plâk alabilir. Plâklar, çıkaran müesseselerin adı altında (Sahibinin Sesi, Decca, Odeon gibi) numaralarına göre sıralanır. Eğer birkaç plâktan müteşekkil bir koleksiyon varsa o zaman bunlar bir arada kutu içinde muhafaza edilir. Plâkların fişleri yazılarak duvarda okuyucuların hemen görebileceği bir tarzda ufak cepler içersinde, alfabetik olarak sıralanır. Bu sıra kompozitörlerin adına göredir. Okuyucu istediği plâğın fişini duvardaki yerinden çıkarır ve kendi fişiyle beraber memura verir. Bu plâklar esaslı bir tetkikten geçirilerek okuyucuya teslim edilir. Bir sakatlık varsa renkli kalemle plâk üzerinde işaretlenir. Böylece okuyucu herhangi bir istattan kurtarılmış olur. Plâğı alan okuyucunun fişi ve plâğın fişi beraberce saklanır. Böylece kütüphanede o anda mevcut bulunan plâkların fişleri duvarda kalır. Okuyucu istediği plâğın fişini bulamadığı takdirde önceden isteme fişi hazırlar. Bu kütüphanede müzikle alakalı tarih, tenkit, müzik edebiyatı ve umumi mahiyette kitaplar bulunur. Müzik kütüphanelerinin en kıymetli notaları faksi-

mileler ve kompozitörlerin elle yazılmış notalarıdır. Kütüphaneler bu vesikalar üzerinde pek titiz davranırlar.

Müzik kütüphanesinde, linguafon plâkları pek çok rağbet görür. Linguafon plâklarından herkesin ayrı ayrı istifade edebilmesi için plâklar okuyuculara tek tek verirler. Linguafon kitaplarının kendilerinde kurs sonuna kadar kalmasına müsaade edilir.

Müzik kütüphanesi ayrıca konserler, konferanslar da tertip etmektedir.

4- *Çocuk Kütüphaneleri*: Halk kütüphanelerinin başka bir kolu olan çocuk kütüphaneleri de mühim bir mevzu teşkil etmektedir. Bu kütüphaneler için hususi kütüphaneciler yetiştirilir. Bunların iyi bir pedagog olmaları lâzım geldiği gibi sabırlı ve çocukları seven kimseler olmaları da şarttır. Çocuk, kütüphanede mümkün olduğu kadar hürriyetine sahiptir. Kütüphaneye gelen çocuk, burasını yadırgamaz. Bunun için birçok çareler düşünülmüş, raflar rengârenk kitaplarla süslenmiştir. Her mevzu ile alâkalı orijinal resimler o mevzu aî kitapların başına konulmuştur. Meselâ, baleye aî kitapların başında meşhur İngiliz balerinası Moira Shearer'in güzel bir resmi, kısaltılmış klâsiklerin başında Shakespeare'in bir portresi; ayrıca duvarda hikâyeye kahramanlarının resimleri; mikiler, v. s. bulunmaktadır. Salon geniş ve aydınlık; masalar ve iskemleler çocukların erişebileceği kadar alçak ve rahattır.

Kütüphaneci, çocukları yaşlarına göre haftada bir gün etrafına toplıyarak onlara hikâyeler okur, resimler gösterir, okuma zevklerini geliştirir. Bunlardan başka buralarda sergi tertip edilerek çocukların hazırladıkları el ve karton işleri teşhir edilir. Bilhassa erkek çocukların pek hoşlandıkları pul koleksiyonları vardır. Çocuklar binada bulunan sahneden istifade ederek aralarına kütüphanecilerin de karıştığı temsiller verirler.

Bir çocuk kütüphanecisi küçük okuyucularını kütüphaneye nasıl alıştırır? Kütüphanecinin öğretmenlerin yardımına çok ihtiyacı vardır. Okullara giden kütüphaneci kütüphane hakkında biraz malûmat verir, beraberinde götürdüğü güzel basılmış renkli kitaplardan birkaçını gösterir ve onları kütüphanede görmekle iftihar edeceğinden bahseder. Çocuklar sonradan öğretmenlerinin idaresinde kütüphaneye gelirler, aza olurlar ve arzu ettikleri kitapları seçerek sevinç içinde evlerine dönerler. Daha büyük yaştakiler aslında kü-

tüphaneye aza oldukları halde yine senenin muayyen zamanlarında öğretmenlerinin idaresinde kütüphaneye gelerek bir kütüphaneden nasıl istifade edileceğini öğrenir, daha sonra faydalanacakları iare kütüphanesine hazırlanmış olurlar. Bazan 11 veya 16 yaş arasındakilere de daha evvelden hazırlanmış kitaplar verilir, böylece okuma zevkleri inkişaf ettirilir.

Kütüphaneden faydalanan ve kütüphaneciliğe karşı sempatisi olan çocuklara daha çok ihtimam gösterilir, onlara daha derin bilgiler verilir ve zaman zaman açılan imtihanlara alınır, böylece imtihanlarda muvaffak olan çocuklar çocuk kütüphanecisinin bir yardımcısı olarak boş zamanlarında kütüphanede çalışır, çekirdekten kütüphaneci olarak yetişirler. Bu imtihanlarda muvaffak olanların isimleri şeref listesine yazılarak kütüphanenin bir köşesine asılır ve çocuğun daha büyük bir zevkle çalışması sağlanmış olur.

Bir çocuk kütüphanesine aza olan her çocuk 4 yaşından itibaren gelip istediği kitabı seçebilir. Küçükler için anne ve babaları kitap seçer. Kütüphane okul saatlerinde kapalıdır. Bu saatlerin dışında öğle teneffüsü olan 12 ile 14 arası ve 16 dan sonra kütüphane okuyuculara açıktır. Burada da kitaplar daha basitleştirilmiş *Dewey* sistemine göre sıralanmıştır.

Hikâyeler nasıl okunur veya anlatılır? Kütüphaneci, çocukların yaşlarına göre, 4 ilâ 7-10 yaşındakilere, haftada birer gün hikâye okur, daha ziyade anlatır ve bitirmeden bırakır. Böylece çocuğa okuma zevki verilir, meraklı çocuk giderken yarım kalmış hikâyelerden birini alır. 11-15 yaş arasındaki çocuklar arasında 15 günde bir 50 dakikalık konuşmalar hazırlanır. Bu suretle çocukların münakaşaya alışmasına ve dimağlarının inkişafına yardım edilmiş olur. Bunlara ayrıca tarihî, coğrafî kitaplar verilir.

Kütüphaneci, kütüphaneye gelen yeni kitapları masaların üzerine koyar ve bunlar hakkında hazırlanmış broşürleri çocuklara dağıtır. Küçükler de böylece en son neşriyatı yakından takip etmiş olurlar. Kütüphaneci hiçbir şekilde çocuğa herhangi bir kitabı alması için baskı göstermez. Yardımını isteyen küçük okuyucusuna sadece "belki bu kitabı beğenirsin" diye herhangi bir kitabı verir. Meselâ, İngiliz Çocuk Edebiyatında *Edith Blyn* çocukların sevgilisidir. Bu kadın muharrir şimdiye kadar 300'e yakın çocuk kitabı yazmıştır. Çocuklar tarafından çok beğenildiği halde kütüphaneci-

ler eserlerini beğenmezler. Her gelen çocuk *Edith Blyn*'ın eserini arar, fakat çoğu hepsini okumuştur. Çocuk üzüdür, kütüphaneci tatlılıkla ona daha birçok isimler verir ve böylece çocuk daha başka bir muharriri de okumak fırsatını bulur ve belki artık daha başka muharrirlerin eserlerinden de zevk almağa başlar. Burada şunu da söylemek isterim ki : bu küçük çocuklar kitapların iare süresini mümkün olduğu kadar geçirmezler. Hattâ ellerindeki kitap bitmiş olsa bile başka arkadaşlarına vermezler. Beraber gelirler biri iade ederken ötekisi alır.

Halk kütüphanelerinde ve daha doğrusu bütün çalışma yerlerinde fasılasız bir mesai vardır. Yani öğle saatlerinde memurlar nöbetleşe yemeğe çıkarlar.

Sabah saat 9.30 da işe başlanır, 10.30 ilâ 11 arası bir çay veya kahve içilir, ki bu 15 dakikalık bir zaman içersine sığdırılır. Bu iş yine nöbetleşe yapılır. Memurların kimi 12 ile 13 arasında kimi 13 ile 14 arasında öğle tatili yapar. Öğleden sonra asaat 15 ile 15.30 arasında yine 15 dakikalık bir dinlenme verilir. Kütüphaneler saat 20 ye kadar açık olduğundan nöbetçiler 16.45 te serbesttirler. 17 de vazifeleri başına gelirler. Saat 19 da bir dinlenme daha verilir.

Müstakil olmakla beraber bütün kütüphanelerin, bilhassa halk kütüphanelerinin yardımcısı olan "*Natioanal Central Library*" den de kısaca bahsetmek isterim:

Bir halk kütüphanesi şubelerde ve merkezde bulunmayan veya mevcudu kalmamış olan kitapları okuyucularına temin etmek için *National Central Library*'ye müracaat eder.

Natioanal Central Library memleket içinde ve dışında bulunan kitaplar için kütüphaneler arası mübadeleyi organize eder.

Memleket dahilinde 23.000 gibi büyük bir rakama yükselmiş olan halk kütüphanelerinin birbirleri ile temas ve mübadele kabiliyetlerini kolaylaştırmak için memleketi 14 bölgeye ayırmışlardır. Her bölgenin "*Union Catalog*" dairesi tarafından değişik renk kartlar üzerinde gönderilen fişler burada alfabetik sıraya konur, aynı basım olan kitaplar bir tek fiş üzerinde bölgelerin rumuzu ile gösterilir. Bu kütüphanede üniversite kütüphanelerinin, hususi kütüphanelerin; hatta evlerinde zengin esash kütüphaneleri bulunan şahısların kitap katalogları mevcut olduğu gibi "*Kongre Kütüphanesinin*" de katalogu bulunmaktadır. Buraya her gün dahilden olduğu kadar hariçten de istek kartları gelmektedir.